

Glossaries

The following glossaries present lists of corresponding words and expressions in the Latin and Polish texts. The correspondences are not always semantically, lexically, or grammatically equivalent. For example, the corresponding words in the Latin and Polish texts may share only parts of their respective semantic ranges; or a single Latin word may be rendered as a doublet in Polish; or a Latin nominal form in genitive may be represented with a Polish adjective. Such discrepancies between the corresponding words and expressions are due to several factors, including the Polish translator's skill and preferred method of translation; subsequent scribal interventions; differences between the Kraków manuscript and the actual exemplar used by the translator; and grammatical differences between early Polish and Latin.

A. Polish – Latin Correspondences

Polish words that have no clear counterparts in the Latin text and are not parts of doublets translating single Latin words are given in *italics>. They are accompanied by their English counterparts used in the English translation of the Polish text.*

a	at, autem, et, sed	boć	enim, quia, et
~ dlatego	ideo	Bog	Deus
~ przeto	ergo	bog	deus
~ tako	et, itaque	bojaźń	
~ tako więc	et	~ a strach	timor
~ tedy	autem, et, tunc	~ i strach	timor
~ zatem	et	bok	latus
~ zatym	et	boleść	dolor
Abdas	Adas	boski	diuinus
abowiem	nam	bowiem	etenim, itaque, quia, quoniam
Abraam	Abraham	bożnica	synagoga
aby	ut	boży (adi.)	Dei (Deus), domini (dominus)
acz	si	z ~ego zrzędzenia	Deo permittente
albo	an, uel	bracia	fratres (frater)
być ~ stać	sum	miła ~a	dilectissimi (dilectus)
ale	sed	namilejsza ~a	dilectissimi (dilectus)
Aleksander	Alexander	namilsza ~a	uenerabilissimi (uenerabilis), carissimi (carus)
ależ	usque	brać	accipio
aliż	usque	by	si, ut
amen	amen	być	fio, sum
ani	nec, neque	~ albo stać	sum
anjelski (adi.)	angelorum (angelus)	~ posłusznym a	
anjół	angelus	~ poddanym	subicio
Annasz	Annas	~ wiesiołym	iocundor
<i>apostoł</i>	<i>apostle</i>	~ żywym	uiuo
arcybiskup	archisynagogus	tako jest owszejki	utique
Aromatyja	Arimathia	<i>cały</i>	<i>whole</i>
aza	numquid	cechmistrz	archisynagogus
azać		cesarski (adi.)	Caesaris (Caesar)
azaciem nie	nonne, numquid	cesarz	Caesar, imperator
azali	utrum (adu.)	chcieć	debeo, uolo
aż	usque	myśleć i ~	quaero
bać sie	timeo	nie ~	nolo
smęcić a ~	turbo	chleb	panis
Barabasz	Barabbas	chodzić	ambulo
barzo	ualde	chorągiew	signum
~ wielko	uehementer	znamię albo ~	signum
~ wysoko	in altum	chorąże	signiferus
barziej	magis	chromy	claudus
Betlejem	Bethleem	chusta	uestimentum
<i>biały</i>	<i>white</i>	chwalebny	gloriosus, uenerandus (uenero)
biczować	flagello	chwalić	adoro, colo
biskup	pontifex	wielbić a ~	adoro
bluźnić	blasphemo	chwała	gloria
bluźnienie	blasphemia	~ a dzięka	gloria
błąd	error	chwila	
~ i szemranie	murmuratio	zasie po małej ~i	statim
błogosławić	benedico	<i>ci</i>	(<i>intensifying particle</i>)
~ i wielbić	benedico	ciało	caro, corpus
~ony	beatus	cielec	uitulus
bo	cum, enim, quia		

ciemnica	carcer, domus	drzewo	lignum
dom -e	domus	drzeć	
wsadzić w -ę	incarcerare, includo	- sercem	amaricatus corde
cierpieć	patior, suffero	duch	spiritus
cierzniewy		opętany od złych -ów	daemoniacus
-a korona	spinae (spina)	dusza	anima
co	quare, qui (pron. rel.), quia, quid (pron. int.)	dwa	duo
- jeszcze więcej	quod maius est	dwanaście	duodecim
czemu	quare	dyjabelski	daemoniorum (daemon)
i -	quid	dyjabelstwo	daemones (daemon), daemonium
coż	quid	dyjabeł	
cudzołóstwo	fornicatio	ode -a osiadły	daemoniacus
czar	incantatio	działać, działać się	ago, facio, fio
czarnoksiężnik	magus	dziatki	pueri (puer)
czas		dziecię	puer
do dzisich -ów	ad hodiernum diem	dziecko	puer
ta godzina albo ten -	hac hora	dziedzistwo	hereditas
cząstka	portio	dzień	dies
czerwony	rubrus	czwarty -	quadriduanus
czeń	dignitas, honor	sobota - święty	Sabbatum
człowiek	homo	dzierzeć	fero, teneo
czterdziestny	fortieth	dziesiąty	tenth
czterdzieści	quadraginta	dziesięcina	decima
czwartek		dziewiąty	nonus
Cz- Wielgi	dies parasceue	dziewiątynaście	nonus decimus
czwarty	quartus	dziewiaca	virgin
- dzień	quadriduanus	dzięka	
czyli	an	chwała a -	gloria
czynić	facio	dać -i	do confessionem
czysty	mundus	przez -i	against will
czyść	lego, perlego	dziękować	dico confessionem
ćwierdza	custodia, domus	dzisi	hodiernus
dać	do, offero, trado	do -ch czasów	ad hodiernum diem
- dzięki	do confessionem	dziura	ostium
- pocałowanie	osculator	dziw	schema
- pozdrowienie	saluto	dziwny	mirabilis
dalej	further	dźwirze	ostium
daleki		Ejipcyjusz	
z -a	a longe	-ji albo ludzie w Ejipcie	Aegyptii (Aegyptius)
dar	munus	ejipski	Aegypti (Aegyptus)
darmo	gratia	Ejipt	Aegyptus
Datan	Dathan	Enoch	Henoch
dawać	reddo	ewanjelija	euangelium
Dawidow (adi.)	Dauid	faraon	Pharao
dbać	cura esse	Finees	Finees
didaskolus	didascalus	fundament	fundamentum
dla	de, prae, propter	Galileja	Galilaea
dłaczego	quare	galilejski	Galilaeus
dlatego	propter	garbaty	curuus
a -	ideo	gdy	cum (coni.), dum, quando
do	ad, in	gdyby	si
- dzisich czasów	ad hodiernum diem	gdź	cum (coni.), dum, si, ex quo
dobry	bonus	gdzie	ubi (adu.)
nalepszy	bonus	glejtować	
przyjąć -ą wola	amplexor	przywieść a -	reduco
dobrze	bene	głós	uox
- jest mnie	bonum (bonus)	głowa	caput
dokonanie		głuchy	surdus
stało się -	was competed	gniew	furor, ira, irracundia
doktor	doctor	godny	worthy
dom	carcer, domus	gody	conuiuium
- ciemnice	domus	godzina	hora
dostojen	dignus	ta - albo ten czas	hac hora
jest -	oportet	Golijasz	Golia
dosyć	idoneus	gora	mons
doświadcząć	attesto, attestor	Greki	Graecus
doświadczenie		grob	monumentum, sepulchrum
przez usta albo przez -	per os	grzech	peccatum
dotknąć się	tango	gwałcić	uiolo
droga	uia	Helijasz	Helias
drogi	preciosus	Helizeusz	Heliseus
drugi	alius, alius quidam, alter, reliquus	Herod	Herodes
jeden od -ego	ab inuicem		

i	et	każdy, każdy	unusquisque
- co	quid	- z nich	unusquisque
imo	immo	kiedy	quando
iść	abeo, ambulo, eo, ingredior, proficiscor, uado	kilko	paucus
- a wstępować	eo	klucz	clavis
zstępować albo -	descendo	korona	
iza		cierzniewa -	spinae (spina)
- nie	nonne	koronować	corono
Izaak	Isaac	kościół	templum
izali	an	kowalów	fabri (faber)
Izrael	Israel	koźdy, <i>uide</i> każdy	
izraelski (adi.)	Israel	krew	sanguis
iz	quia	krol	rex
ize	quia, quod, quoniam	krolestwo	regnum
przeto -	eo quod	krzytać	
uczynić -by	mando	- zęby	strideo
izeć	quia, quod	krzyż	crux
ja	ego	książę	princeps
Jajirus	Iabirus	<i>starszy</i> -	<i>chief prince</i>
jaki	qualis	księstwo	
jako	quomodo, quemadmodum, quo ordine, sicut, unde, ut	moc -a	principatus
tako -	sicut, ut	księżyc	kalendae
Jakob	Iacob	кто	qui (pron. rel.), quis (pron. int.)
jakoby	sicut	ktory	qualis, qui (adi. int., pron. rel.)
tako -	tamquam	-m to obyczajem	quomodo, quo ordine
jakoć	sicut	w -m	ubi
jakokoli	quemadmodum	ku	ad
Jamnes	Iamnes	- sobie	ad inuicem
jąć (1)	apprehendo, teneo	kursor	cursor
<i>jąć</i> (2)	<i>begin</i>	lato	annus
jechać	ambulo	<i>latorośl</i>	<i>yearling</i>
jeden	unus	<i>Laurentius</i>	<i>Laurentius</i>
- niektory	quidam, quae-, quod-	lekarz	medicus
- od drugiego	ab inuicem	lepak	autem, iterum, rursum
- z onych	quidam, quae-, quod-	Lewi	Leui
jedno	nisi	lewita	Leuita
jedność	si	leżeć	iaceo
jen	is	li	si
jeruzolimski (adi.)	Hierosolymorum (Hierosolyma)	list	epistola, littera
Jeruzalem	Hierusalem	lud	gens, plebs, populus
Jerycho	Iericho	ludzie	homines, populus
jesli, jestli	si	Ejipcyi albo - w Ejipcie	Aegyptii (Aegyptius)
jeszcze	adhuc	<i>Łask</i>	<i>Lasko</i>
- więcej	quod maius est	Łazarz	Lazarus
jeść	comedo, gusto, manduco	łotr	latro
jesliby	si	łóże	lectus
jewno	manifeste	łyskawica	fulgur
Jezus	Iesus	mało	modicum (adu.)
Jezusowy, Jezusewy (adi.)	Iesu (Iesus)	mały	
jęciec	uinctus (uincio)	zasie po -ej chwili	statim
język	lingua	Mambre	Mambres
jimienie	nomen	manna	manna
jimię	nomen	martwy	mortuus
jinszy	reliquus	Maryja	Maria
Jozef	Ioseph	maść	unguentum
Jozefow (adi.)	Ioseph	matka	mater
Judasz	Iudas	mąż	uir
jutro	crastina dies	męka	passio
<i>już</i>	<i>now, already</i>	mężobojca	homicida
juże	iam	miasto	ciuitas
Kajifasz	Caiphaz	miecz	gladius
Kamalijel	Gamaliel	mieć	debeo, habeo
kamień	lapis	- w sobie	contineo
kamionować	lapido	omawiać a - w sobie	contineo
kapłan	sacerdos	wzgardzić a - za złe	renuo
- trojga święcenia	Leuita	miedzy	ad, e (ex), in, inter, in medio
kapłański (adi.)	sacerdotum (sacerdos)	mienić, mienić sie	dico, nomino
karmić	pasco	mówić albo -	dico
kazać	facio, iubeo	mierzędzka	zelus
kazić	soluo	mieszkać	maneo
		mieście	locus
		mignąć	
		skinąć albo -	innuo

B. Latin – Polish Correspondences

a (ab)	od, ode, u, z	apprehendo	jąć, pojąć
- longe	z daleka	Aprilis	stojączka
ab inuicem	jeden od drugiego	aqua	woda
abeo	iść	archisynagogus	arcybiskup, cechmistrz
Abraham	Abraam	argentum	srebro
abscondo	skryć, zaprzeć	Arimathia	Aromatyja
absque	procz	ascendo	wstępować
accedo	przystąpić	asina	
accipio	brać, wziąć	pullus -ae	oślica
accusatio	skarga	asinus	osiełek
accuso	oskarżyć, skarżyć a soczyć	aspectus	oblicze
actio	uczynek	assumo	wstępować, wziąć, wziąć a wstępować
actus	uczynek	assumptio	wzięcie w niebo
ad	do, ku, między, na, przed, u	at	a
- custodiendum	ku strzeżeniu	attesto	doświadczać
- hodiernum diem	do dzisieich czasów	attestor	doświadczać
- inuicem	ku sobie	audeo	śmieć, śmieć sie
Adas	Abdas	audio	śuchać, słyszeć, usłyszeć
adduco	przywieść	aufero	oddalić
adhuc	jeszcze	augur	wieszcz
adiuro	zaprzysiąc	aurum	złoto
adoro	chwalić, pokłonić się, wielbić a chwalić, wielbić	autem	a, a tedy, lepak, teże, zaprawdę
	przyłożyć	Azuma	
adreuoluo	przyjść	festum -arum	święto wielkonocne
aduenio	naprzeciwko	baptizo	okrzcić się
aduersum (praep.)	na, naprzeciwko	Barabbas	Barabasz
aduersus (praep.)	wezwać	beatus	błogosławiony
aduoco	zbudować	bene	dobrze, słusza
aedifico		non -	niedobrze
Aegyptus	Ejipcyji albo ludzie w Ejipcie	benedico	błogosławić, błogosławić i wielbić, wielbić
-ii			
Aegyptus	Ejipt	benignus	miłościwy
-i	ejipski (adi.)	bestia	zwierzę
agnosco	uznać	Bethleem	Betlejem
ago	działać, udzialać	bibo	pić
aio	rzec	blasphemia	bluźnienie
ala	skrzydło	blasphemo	bluźnić
Alexander	Aleksander	bonus	dobry, nalepszy
aliqui		-m	dobrze jest mnie
-od	żaden	bracchium	ręka
aliquis	niekt	cado	upaść, zmienić
-d	nico	caecus	ślepy
alius	drugi	caelum	niebo
- quidam	drugi	-i	powietrzny (adi.)
alter	drugi	Caesar	cesarz
altum		-is	cesarski (adi.)
in -	barzo wysoko	Caiphas	Kajifasz
amaricatus		caput	głowa, wirszch
- corde	drzeć sercem	carcer	ciemnica, dom
ambulo	chodzić, iść, jechać	cardo	węgiel
amen	amen	caro	ciało
amicus	przyjaciel	carus	miły
amo	miłować	-issimi	namilsza bracia
amplexor	przyjąć dobrą wolą	causa	przyczyna, wina
an	czyli, izali, albo	cesso	przestawać
angelus	anioł	circa (praep.)	podle, u
-orum	anjelski (adi.)	circumcisio	obrzezanie
anima	dusza	circumeo	obchodzić
Annas	Annasz	circumsto	stać
annuntio	wzjawiać, wzjawiać a powiadać, wzjawić, wzjawić a powiedzieć	ciuitas	miasto
	lato, rok	clamo	wołać
annus	przed	claudio	zamknąć
ante (praep.)	przed	claudus	chromy
-conspectum	otworzyć	clauis	klucz
aperio	ukazać się	cogitatio	myśl
appareo			

colloquium	rozmawianie	decima, ae	dziesięcina
colo	chwalić	deinceps	odtychmiast
comedo	jeść	deliramentum	naśmiewanie
commotus	rozgniewać się	deprecor	prosić z pokorą
competo	słusze	derelinquo	opuszczać, opuścić
complaceo	spodobać się	descendo	zstąpić, zstępować albo iść
concito	stać się	desponsatio	poślubienie
condemno	potępić	desponso	poślubić
condoleo	złutować się	destruo	skazać
confessio	prawda	detineo	ująć
dico -nem	dziękować	Deus	Bóg
confirmo	poćwierdzać, zgodzić się i poćwierdzać	-o permittente	z bożego zrządzenia
conflatis	ulany	Dei	boży (adi.)
conforto	poćwierdzić	deus	bog
congrego	zejść się	dico	mienić się, mówić, mówić albo mienić
consentio	przyzwalać		się, mowić się, odpowiedzieć, powiadać,
consilio	radzić się		powiedzieć, rzec, rzec albo mowić
consilium	rada	- confessionem	dziękować
- facio	udzielać radę albo wejść w radę	didascalus	didaskolus
in -o	do rady albo w radę	dies	dzień
conspectus		- parasceue	Czwartek Wielgi
ante -m	przed	crastina -	jutro
in -u	przed	digitus	palec
constituo	ustawić	dignitas	cześć
consuetudo	obyczaj, zwyczaj	dignor	raczyć
consulo	radzić i mówić	dignus	dostojen
contineo	mieć w sobie, omawiać a mieć w sobie	nec -	niedostojen
contra (praep.)	naprzeciwko	dilectus	miły
contradico	przeciwiać się	-issimi	miła bracia, namilejsza bracia
contristo	zasmęcić się, zasmucić się	diluculum	z zarenku
conuenio	zejść się	dimitto	opuścić, puścić, wypuścić
conuiuium	gody	dirigo	posłać (1)
cooperio	przykryć	discipulus	zwolennik
cor	serce, sierce	disco	nauczyć się
amaricatus -de	drzeć sercem	dissoluo	skazać, skazać się
coram	przed	diuersus	rozmaity
corono	koronować	diuinus	boski
corpus	ciało	diuulgo	rozszyrzyć
corruo	paść	do	dać
crastinum	nazajstrz	- confessionem	dać dzięki
crastinus		doceo	nauczać, nauczyć, powiedzieć i nauczyć
-a dies	jutro	doctor	doktor
creatura	stworzenie	doctrina	nauka
credo	uwierzyć, wierzyć	dolor	boleść, niemoc
crucifigo	ukrzyżować, umęczyć	dominus	pan
-i	ukrzyżowanie, ukrzyżowanie	-i	boży (adi.)
	a umęczenie	domus	ciemnica, ćwierdza, dom, dom ciemnice
crux	krzyż	dormio	spać
cum (coni.)	bo, gdy, gdyż	dum	gdy, gdyż
cum (praep.)	z, ze	duo	dwa
- iuramento	pod przysięgą	duodecim	dwanaście
- moderantia	umiernie	e (ex)	miedzy, z
cura		- quo	gdyż
- esse	dbać	ecce	oto, owa, owaciem
curo	uzdrawiać, uzdrowić	eclipsis	zamierzknienie
cursor	kursor, poseł	educio	wywieść
curuo	skłaniać się, skłonić się, skłonić się	eductio	wywiedzenie
	i nachylić się	effugo	uciekać
curuus	garbaty	effundo	wylać
custodia	ćwierdza	ego	ja
custodio	strzec	egredior	wejść
custos	stroż	eiicio	wyrzucać, wywieść
daemon		eleuo	podnieść
-es	dyjabelstwo	eligo	wybrać
-iorum	dyjabelski (adi.)	enim	bo, boć, zaprawdę
daemoniacus	ode dyjabła osiadły, opętany od złych	eo	iść, iść a wstępować
	duchów	epistola	list
daemonium	dyjabelstwo	eremus	puszcza
Dathan	Datan	ergo	a przeto, więc, zaprawdę
Dauid	Dawidow (adi.)	eripio	wyrwać
de	dla, o, z, ze	error	błąd
debeo	chcieć, mieć, moc (uer.)	esca	pokarm